Hallituksen esitys Eduskunnalle Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Maanpuolustusvelvollisuuden täyttäminen aseellisessa palveluksessa on eräiden asevelvollisten kohdalla osoittautunut siinä määrin heidän uskonnollisen tai eettisen vakaumuksensa vastaiseksi, että he ovat vakaviin omantunnonsyihin vedoten kieltäytyneet aseellisesta palveluksesta. Eräät heistä eivät ole katsoneet voivansa suorittaa asevelvollisuuttaan edes missään korvaavassakaan palvelusmuodossa. Tällaiset niin sanotut totaalikieltäytyjät on voimassa olevan lain mukaan tuomittava vankeusrangaistukseen.

Esityksessä ehdotetaan, että asevelvolliselle, joka kuuluu Jehovan todistajat -nimiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan, jonka jäsenten uskonnollinen vakaumus ehdottomasti estää siviilipalveluksenkin suorittamisen, voitaisiin myöntää määräaikaista palveluksen suorittamisen lykkäystä ja lopulta vapauttaa hänet asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana. Samoin voitaisiin myös reservin kertausharjoituksiin tai niiden asemesta suoritettavaan palvelukseen kutsuttu asevelvollinen vapauttaa sanotusta palveluksesta.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa annetaan eduskunnalle siviilipalvelusjärjestelmän uudistamista tarkoittava hallituksen esitys.

Uudistus on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden kuluttua lakiehdotusten tultua hyväksytyiksi.

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

Aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annettua lakia (132/69) on arvosteltu yhtäältä siviilipalveluksen järjestämisen ja toisaalta siviilipalveluksesta kieltäytyville tulevien seuraamusten osalta. Erityisesti on arvosteltu niitä vapausrangaistusseuraamuksia, joiden kohteeksi ovat joutuneet ne siviilipalvelukseen määrätyt asevelvolliset, jotka uskonnolliseen vakaumukseensa perustuvista vakavista omantunnonsyistä ovat kieltäytyneet kaikesta asevelvollisuuden suorittamiseen liittyvästä palveluksesta ja tästä syystä tulleet tuomituiksi vapausrangaistukseen. Näitä ovat olleet lähinnä Jehovan todistajat -nimiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat. Aikajoin onkin esiintuotu kysymys heidän vapauttamisestaan rangaistusseuraamuksesta ja kokonaan asevelvollisuuden suorittamisesta.

Lakiehdotuksen tavoitteena on mahdollistaa Jehovan todistajien vapauttaminen asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana.

2. Nykyinen tilanne ja ehdotetut muutokset

2.1. Aseellinen palvelus sekä aseeton palvelus ja siviilipalvelus

Hallitusmuodon 75 §:n 1 momentin mukaan jokainen Suomen kansalainen on velvollinen ole-

maan osallisena isänmaan puolustuksessa tai sitä avustamaan, niin kuin siitä laissa säädetään.

Asevelvollisuuslain (452/50) nojalla jokainen Suomen miespuolinen kansalainen on asevelvollinen. Velvollisuudesta muulla tavoin osallistua maanpuolustukseen on lain 1 §:n 2 momentin mukaan voimassa, mitä siitä on erikseen säädetty. Tällainen erityisjärjestely on voimassa sellaisten asevelvollisten osalta, jotka eivät vakavista omantunnonsyistä voi suorittaa asevelvollisuuttaan asevelvollisuuslain mukaisessa järjestyksessä, ja tästä syystä ovat ilmoittaneet kieltäytyvänsä aseellisesta palveluksesta. Aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annettu laki mahdollistaa aseistakieltäytyjän vapauttamisen aseellisesta palveluksesta rauhan aikana.

Aseellisesta palveluksesta vapautetun on kuitenkin suoritettava ensi sijassa aseetonta palvelusta puolustusvoimissa tai, mikäli asianomaisen vakaumus estää tämänkin palveluksen, siviilipalvelusta valtionhallinnon tai siihen liittyvissä tehtävissä. Mainittuja palvelusmuotoja ei kuitenkaan ole sellaisenaan tarkoitettu aseellisen palveluksen vaihtoehdoiksi, vaan niihin pääseminen edellyttää joko uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen perustuvien vakavien omantunnonsyiden olemassaoloa ja niiden toteamista. Vakaumuksen todellisuuden tutkii oikeusministeriön alainen asevelvollisten tutkijalautakunta aseellisesta palveluksesta kieltäytyneen tekemän ilmoituksen ja siihen liitetyn selvityksen perusteella sekä tarvittaessa asianomaista kuulemalla. Tutkijalautakunnan asiana on myös päättää aseistakieltäytyjän vapauttamisesta aseellisesta palveluksesta rauhan aikana ja tämän jälkeen hänen määräämisestään joko aseettomaan palvelukseen tai siviilipalvelukseen.

Ongelmaryhmän ovat lähinnä muodostaneet ne siviilipalvelukseen määrätyt asevelvolliset, jotka uskonnolliseen vakaumukseensa vedoten kieltäytyvät myös siviilipalveluksesta. Miltei kaikki tällaiset asevelvolliset ovat kuuluneet Jehovan todistajat -nimiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan. Siviilipalveluksesta ehdottomasti kieltäytyneinä he ovat syyllistyneet aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa säädettyyn siviilipalveluksen välttämiseen ja tästä syystä tulleet tuomituiksi enintään vuoden pituiseen ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Tällöin ei kuitenkaan ole ollut kysymys mielipiteen ilmaisemisen rankaisemisesta, vaan rangaistus on ollut seuraus lailla säädetyn maanpuolustusvelvollisuuden välttämisestä.

Aseistakieltäytyjien määrää tarkasteltaessa on todettavissa, että vuosina 1974—1983 on kutsuntatilaisuuteen saapuneista asevelvollisista vuosittain noin 1,5—2,8 % ilmoittanut kieltäytyvänsä aseellisesta palveluksesta, kaikesta palveluksesta kieltäytyjien määrän ollessa näistä runsaat 10 % eli keskimäärin hieman toistasataa vuodessa. Nämä kaikesta palveluksesta kieltäytyjät eli niin sanotut totaalikieltäytyjät ovat kuten sanottu lähes poikkeuksetta olleet Jehovan todistajien uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluneita asevelvollisia.

Jehovan todistajien vakaumuksen syvyyttä ja aitoutta ei ole käytännössä saatujen kokemusten perusteella voitu useinkaan asettaa kyseenalaiseksi. Jehovan todistajat katsovat Raamatun opettavan kaikesta väkivallasta kieltäytymistä, minkä vuoksi he eivät voi suorittaa asevelvollisuuttaan missään palvelusmuodossa. Lisäksi on huomattava, että heidän uskonnollisen yhdyskuntansa uskontunnustus, julkisen uskonnonharjoituksensa muodot ja yhdyskuntajärjestyksensä asettavat saadun selvityksen mukaan yhdyskunnan jäsenille niin paljon tehtäviä ja velvoituksia, ettei ole oletettavissa kansalaisten vain välttyäkseen asevelvollisuuden suorittamisesta liittyvän Jehovan todistajiin. Jehovan todistajat -nimisen uskonnollisen yhdyskunnan merkitsemisestä uskonnollisten yhdyskuntain rekisteriin 31 päivänä toukokuuta 1945 annettuun opetusministeriön päätökseen (493/45) sisältyvän sanotun yhdyskunnan yhdyskuntajärjestyksen mukaan yhdyskunnan hallitus erottaa jäsenen, jos jäsen toimii ristiriidassa yhdyskunnan sääntöjen tai hallituksen määräysten kanssa.

Edellä esitetyn perusteella voidaan puheena olevien aseistakieltäytyjien määrän arvioida ilmeisesti edelleenkin pysyvän suhteellisen pienenä. Näin ollen ei olisi asiallista estettä sellaisten esitykseen sisältyvien säännösten aikaansaamiseen, joiden perusteella mainittuun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluville voitaisiin määrätyin edellytyksin myöntää määräaikaista palveluksen suorittamisen lykkäystä ja sittemmin heidät vapauttaa asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana.

2.2. Kertausharjoitukset ja niitä korvaava palvelus

Asevelvollisuutensa vakinaisessa väessä suorittanut asevelvollinen voidaan asevelvollisuuslain mukaan kutsua määräajaksi reservin kertaushar-

joituksiin. Niin ikään voidaan aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetun lain mukaan aseettomana tai siviilipalvelusmiehenä asevelvollisuutensa suorittanut kutsua määräajaksi reserviin kuuluvien asevelvollisten kertausharjoitusten asemesta suoritettavaan palvelukseen. Sama koskee sellaista siviilipalvelukseen määrättyä, joka kaikesta palveluksesta kieltäytyneenä on täysin suorittanut hänelle tästä syystä tuomitun vankeusrangaistuksen.

Asevelvollisen vakaumus saattaa hänen reservissäoloaikanaan muuttua sellaiseksi, ettei hän aikaisemmasta palveluksestaan huolimatta katso vakavista omantunnonsyistä voivansa suorittaa reservipalvelusta missään palvelusmuodossa. Jos aseellisessa palveluksessa ollut asevelvollinen, joka on kutsuttu reservin kertausharjoituksiin, tällöin ilmoittaa muuttuneesta uskonnollisesta tai eettisestä vakaumuksestaan, häntä koskeva kutsu aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetun asetuksen (182/69) 6 §:n säännösten perusteella peruutetaan ja asia saatetaan asevelvollisten tutkijalautakunnan käsiteltäväksi. Asianomainen voidaan sittemmin erikseen kutsua siihen palvelukseen, johon tutkijalautakunta hänet määrää.

Sitä vastoin säännökset puuttuvat sellaisen asevelvollisen kohdalla, joka on suorittanut asevelvollisuutensa joko aseettomana tai siviilipalvelusmiehenä ja joka aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetun lain 3 §:n 3 momentin säännösten mukaan voidaan kertausharjoitusten asemesta kutsua rauhan aikana sanotussa laissa tarkoitettuun palvelukseen. Tällaisia reservissä olevia asevelvollisia koskevat menettelytapasäännökset ehdotetaan sisällytettäviksi nyt käsiteltävänä olevaan erillislakiin. Sen mukaan sellainen asevelvollisuutensa aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetun lain mukaisessa järjestyksessä suorittanut asevelvollinen, joka on asianomaisen sotilaspiirin esikunnan tekemään palvelukseen kutsumista edeltävään tiedusteluun antamassaan vastauksessa ilmoittanut uskonnollisen vakaumuksensa muuttuneen ja samalla selvittänyt, että hän nyttemmin kuuluu Jehovan todistajat -nimiseen rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan, jonka jäsenten uskonnollinen vakaumus ehdottomasti estää suorittamasta reservipalvelusta sen kaikissa muodoissa, voitaisiin vapauttaa sotilaspiirin päällikön toimesta reservin kertausharjoituksista ja niiden asemesta suoritettavasta palveluksesta. Yksityisen asevelvollisen enempää kuin sotilasviranomaistenkaan kannalta ei olisi tarkoituksenmukaista saattaa puheena olevaa reserviläistä pakkotoimin osallistumaan kertausharjoituksiin tai niitä korvaavaan palvelukseen.

3. Asian valmistelu

Eduskunta on, hyväksyessään hallituksen esityksen (hall. es. 1/1975 vp) laiksi aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetun lain muuttamisesta, 16 päivänä huhtikuuta 1975 antamassaan vastauksessa edellyttänyt, "että hallitus ryhtyisi kiireellisesti toimenpiteisiin sellaisen lain aikaansaamiseksi, jolla tehdään mahdolliseksi harkita niin sanottujen totaalikieltäytyjien vapauttamista asevelvollisuuden suorittamisesta". Toisaalta ovat Jehovan todistajat itse eri yhteyksissä esiintuoneet, että heidän uskonnollinen vakaumuksensa ehdottomasti estää aseellisen palveluksen ja sitä korvaavan palveluksen suorittamisen, ja tästä syystä esittäneet, että heidät vapautettaisiin kokonaan asevelvollisuudesta.

Valtioneuvoston 16 päivänä joulukuuta 1971 asettama puolustuslaitoskomitea on mietinnössään "Puolustusvoimat ja yhteiskunta" (komiteanmietintö 1976:10) katsonut, että niin sanottujen totaalikieltäytyjien vapauttaminen asevelvollisuuden suorittamisesta edellyttää uutta lainsäädäntöä, joka olisi annettava perustuslain säätämisjärjestyksessä. Komitean ehdotuksen mukaan lain tulisi koskea vain sellaiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvia asevelvollisia, jonka yhdyskunnan jäsenet eivät uskonnollisen vakamuksensa vuoksi ole yleensä suorittaneet aseellista palvelusta tai sitä korvaavaa palvelusta. Järjestelmän tulisi olla sellainen, että kieltäytymistä kokonaan asevelvollisuuden suorittamisesta ei voitaisi käyttää yleisemmin hyväksi ja että vapauttamisesta päättäisi laissa lähemmin säädetyin edellytyksin puolustusministeriö.

Puolustuslaitoskomitean mietinnöstä ei ole pyydetty virallisia lausuntoja.

Esityskokonaisuutta, jonka toisen osan muodostaa siviilipalvelusjärjestelmän uudistamista tarkoittava hallituksen esitys, on valmisteltu vuosina 1983—1984 työskennelleen kaikkien hallituspuolueiden edustajista kokoonpannun ministerityöryhmän johdolla ja valvonnassa. Ministerityöryhmällä on ollut apunaan puolustusministeriön asettama virkamiestyöryhmä.

4. Esityksen organisatoriset ja taloudelliset vaikutukset

Esitys merkitsee Jehovan todistajien osalta kokonaan uudentyyppisen käsittelyjärjestelmän luomista. Tämä ei kuitenkaan edellytä sinänsä omia uusia organisaatiojärjestelyjä, sillä asevelvollisuusasioita muutenkin hoitavat sotilaspiirin esikunnat ja kutsuntalautakunnat tulisivat huolehtimaan myös Jehovan todistajien lykkäys- ja vapauttamisasioiden käsittelystä. Asiasta ei näin ollen aiheutuisi varsinaisia lisäkustannuksia.

5. Säätämisjärjestys

Aseistakieltäytyjien palvelusvelvollisuuden lainsäädännöllistä perustaa tarkasteltaessa ei hallitusmuodon 8 §:ssä säädettyä uskonnon- ja omantunnonvapautta ole nähtävä hallitusmuodon 75 §:n 1 momentissa säännellyn maanpuolustusvelvollisuuden vastakohtana. Aseeton palvelus ja siviilipalvelus ovat maanpuolustusvelvollisuutta koskevan kansalaisvelvollisuuden täyttämistä tavalla, joka samalla turvaa uskonnon- ja omantunnonvapauden. Yleisen tasa-arvoperiaatteen ilmaisevasta hallitusmuodon 5 §:stä on puolestaan katsottava seuraavan, että kansalaisten on oltava yhdenvertaisessa asemassa järjestettäessä maanpuolustusvelvollisuuden täyttämistä tavallisella lailla.

Kansalaisen oikeudet ja velvollisuudet ovat hallitusmuodon 9 §:n mukaan riippumattomat siitä, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan asianomainen kuuluu tai kuuluuko hän mihinkään sellaiseen yhdyskuntaan. Tämä merkitsee sitä, ettei kansalaisia voida uskonnollisen tai muun vakaumuksen perusteella tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä saattaa muita parempaan tai huonompaan asemaan.

Koska hallitusmuodon 75 §:ään ei sisälly säännöstä, joka valtuuttaisi poistamaan siinä tarkoitetun kansalaisvelvollisuuden muutoin kuin perustuslain säätämisjärjestyksessä, ei uskonnollisista tai eettisistä syistä aseellisesta palveluksesta kieltäytyviä koskevaa lainsäädäntöäkään voida muutoin kuin perustuslain säätämisjärjestyksessä luoda sellaiseksi, että mainitun vakaumuksen omaavat pääsisivät muita asevelvollisia parempaan asemaan.

Laki Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa olisi näin ollen säädettävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa

1 §. Pykälässä säännellään lain tarkoitus ja soveltamisala. Pääsääntöisesti sellainen aseellisesta palveluksesta kieltäytynyt asevelvollinen, joka on vapautettu aseellisesta palveluksesta rauhan aikana, määrätään joko aseettomaan palvelukseen tai siviilipalvelukseen. Lakiehdotuksen mukaan tätä lakia sovellettaisiin määrätyin edellytyksin vain sellaisiin asevelvollisiin, jotka osoittavat kuuluvansa Jehovan todistajat -nimiseen rekisteröityyn uskonnollisen yhteiskuntaan ja kieltäytyvät aseellisesta palveluksesta ja kaikesta sitä korvaavastakin palveluksesta.

Pykälän 2 momentti sisältää lain soveltamista rajoittavat säännökset. Niiden mukaan tätä lakia ei voitaisi 6 §:ssä säädettyä poikkeusta lukuun ottamatta soveltaa asevelvolliseen, joka on aloittanut asevelvollisuutensa suorittamisen. Palvelusmuodosta riippumatta palveluksen aloittamisen katsottaisiin osoittavan, että asianomainen on, hyväksyessään aseellisen palveluksen tai aseettoman palveluksen taikka siviilipalveluksen, luopunut mahdollisuudesta tämän lain nojalla myönnettävän lykkäyksen ja vapautuksen saamiseen.

2 §. Lakiehdotuksen mukaan lakia sovellettaisiin ensisijaisesti sellaiseen asevelvolliseen, joka asevelvollisuuslain 23 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetyssä järjestyksessä kutsuntaan tullessaan, eli sinä vuonna pidettävässä kutsunnassa, jolloin asianomainen täyttää 19 vuotta, osoittaa kuuluvansa Jehovan todistajat -nimiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Uskonnonvapauslain (267/22) mukaan 18 vuotta täyttänyt henkilö on vanhempiensa uskontokunnasta riippumattomana oikeutettu eroamaan uskontokunnasta ja liittymään toiseen uskontokuntaan. Näin ollen voidaan katsoa, että asianomaisella on säännönmukaiseen kutsuntaan tullessaan ainakin periaatteessa henkilökohtainen uskonnollinen vakaumus.

Sen jälkeen kun olisi saatu perusteltu selvitys siitä, että asevelvollinen ei tulisi täyttämään palvelusvelvollisuuttaan missään muodossa, hänelle voitaisiin myöntää määräaikaista palveluksen suorittamisen lykkäystä ja sittemmin vapauttaa hänet asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana.

Ehdotuksen mukaan asevelvolliselle voitaisiin myöntää palveluksen suorittamisen lykkäystä enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan ja enintään sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta. Menettely olisi asiallisesti yhdenmukainen asevelvollisuuslain 14 §:ssä olevien lykkäyssäännösten kanssa. Kun lykkäys täten myönnettäisiin määräajoin, hakija joutuisi aina uudelleen tarkistamaan suhtautumisensa asevelvollisuutensa suorittamiseen.

Pykälän 2 momentti mahdollistaisi laissa säännellyn lykkäysmenettelyn piiriin pääsemisen 1 momentissa tarkoitettua ajankohtaa myöhemminkin.

Pääsääntöisesti asevelvollinen tulisi ennen asevelvollisuuden rauhanaikaisesta suorittamisesta vapauttamistaan kuuluneeksi 19—28 ikävuosiensa välillä 9 vuotta Jehovan todistajien uskonnolliseen yhdyskuntaan.

Myöhemmin kuin 19 vuoden iässä kyseisen yhdyskunnan jäseneksi tulleiden, varsinkin sellaisten, joille on myönnetty asevelvollisuuslain nojalla tavanomaista lykkäystä, hyväksyminen tämän lain soveltamisalan piiriin edellyttää lisävaatimuksia. Jottei vapauttamislaista muodostuisi sellaista houkutinta, että lykkäystä saanut vasta esimerkiksi 27 vuoden iässä liittyisi Jehovan todistajien uskonnolliseen yhdyskuntaan vapautuakseen siten kokonaan asevelvollisuuden suorittamisesta, on tarkoituksenmukaista ja perusteltua edellyttää vakaumukselta tällaisissa tapauksissa tiettyä vähimmäiskestoaikaa. Näin olisi mahdollista vapautua asevelvollisuuden suorittamisesta vielä silloin, jos asianomainen on kuulunut sanottuun uskonnolliseen yhdyskuntaan 25—28 ikävuotensa eli vähintään kolme vuotta ennen sen vuoden alkua, jona hän täyttää 29 vuotta.

Jos lykkäyshakemus on lykkäystä ensimmäistä kertaa haettaessa tehty vasta sen jälkeen, kun asianomainen on täyttänyt 25 vuotta, hänellä ei enää ole oikeutta tähän lakiin perustuvan lykkäyksen enempää kuin sitä seuraavan vapautuksenkaan saamiseen. Tällaisessa tapauksessa asianomaisella on valittavanaan asevelvollisuutensa suorittaminen aseellisessa, aseettomassa tai siviilipalveluksessa. Mikäli hän ei katso voivansa suostua mihinkään niistä, hänen on alistuttava säädettyyn rangaistusseuraamukseen.

Jos asianomainen ei täytä lykkäyksen saamiseksi säädettyjä edellytyksiä, hänet on 3 momentin mukaisesti määrättävä suorittamaan asevelvollisuutensa asevelvollisuuslaissa tai aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa säädetyssä järjestyksessä.

3 §. Lykkäyksen myöntämisen edellytykset tutkisi ja lykkäyksen myöntäisi kutsuntojen yhteydessä kutsuntalautakunta ja muutoin asianomainen sotilaspiirin päällikkö.

4 §. Pykälässä säädetään asevelvollisuuden suorittamisesta vapauttamisen edellytyksistä ja vapauttamismenettelystä. Säännöksen mukaan sellainen asevelvollinen, joka tämän lain perusteella on saanut palveluksen suorittamisen lykkäystä aina sen vuoden loppuun, jona hän täyttää 28 vuotta, voitaisiin sen jälkeen vapauttaa asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana. Tullakseen vapautetuksi asevelvollisuuden suorittamisesta, asevelvollisen olisi kolmen kuukauden kuluessa lykkäyksen päättymistä seuranneen vuoden eli sen vuoden alusta lukien, jona hän täyttää 29 vuotta, asianomaiselle sotilaspiirin esikunnalle toimitettavassa hakemuksessa ilmoitettava, että lykkäyksen myöntämisen perusteena olevat seikat ovat edelleenkin esteenä palvelusvelvollisuuden suorittamiselle ja samalla viranomaisille luotettavasti selvitettävä kuulumisensa edelleen Jehovan todistajat -nimiseen uskonnolliseen yhdyskuntaan sekä osallistumisensa sen toimintaan. Tällaisena selvityksenä vaadittaisiin sanotun uskonnollisen yhdyskunnan tai sen seurakunnan antama virallistodistus mainituista seikoista. Hakemukseen liitetyn selvityksen perusteella ja tarvittaessa myös kuulemalla ilmoituksen tekijää asevelvollinen vapautettaisiin rauhanaikaisen asevelvollisuuden suorittamisesta. Palvelusvelvollisuudesta vapauttamisesta päättäisi asianomainen sotilaspiirin päällikkö.

Jollei asianomainen täytä vapautuksen saamiseksi säädettyjä edellytyksiä, hänet on pykälän 4 momentin nojalla määrättävä suorittamaan asevelvollisuutensa asevelvollisuuslaissa tai aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa säädetyssä järjestyksessä.

5 §. Lakiehdotukseen on katsottu tarpeelliseksi sisällyttää menettelytapasäännökset myös sellaisten tapausten varalta, joissa tämän lain perusteella lykkäyksen saanut asevelvollinen ilmoittaa ryhtyvänsä suorittamaan asevelvollisuuttaan asevelvollisuuslaissa tai aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa säädetyssä järjestyksessä. Tällaisessa tapauksessa asianomaiselle myönnetty lykkäys raukeaisi, ja hänet kutsuttaisiin sen jälkeen siihen palvelukseen, johon sotilaspiirin päällikkö hänet määrää. Tällöin hänelle ei enää voitaisi myöntää lykkäystä tämän lain perusteella.

6 §. Ehdotettu säännös koskee reservin kertausharjoituksiin tai niiden asemesta suoritettavaan palvelukseen kutsutun asevelvollisen vapauttamista mainitusta palveluksesta sen jälkeen, kun asianomainen on ilmoittanut, että 1 §:ssä tarkoitetut syyt estävät häntä suorittamasta aseellista palvelusta ja sitä korvaavaa palvelusta ja esittää siitä 2 §:ssä tarkoitetun selvityksen.

7 §. Ehdotuksen mukaan kutsuntalautakunnan ja sotilaspiirin päällikön tämän lain nojalla antamaan päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta kutsunta-asiain keskuslautakuntaan, joka toimii valitusasteena asevelvollisuusasioissa.

Pykälään on lisäksi pidetty aiheellisena sisällyttää säännökset tämän lain mukaisen hakemuksen ja lain perusteella annetusta päätöksestä tehdyn valituksen lykkäävästä vaikutuksesta palvelukseen astumista koskevan määräyksen antamiseen. Sen mukaan asevelvollista ei mainituissa tapauksissa saisi määrätä saapumaan palvelukseen, ennen kuin asiassa on tehty lainvoimainen päätös.

8 §. Pykälä sisältää asetusvaltuuden. Asetuksella on tarkoitus säätää, että lykkäystä on haettava kutsunnassa tai määräajassa sen jälkeen. Lykkäyshakemus on osoitettava ja jätettävä asianomaisen sotilaspiirin esikunnalle edelleen kutsuntalautakunnan tai sotilaspiirin päällikön ratkaistavaksi toimittamista varten. Asiassa tehty päätös toimitettaisiin hakijalle tiedoksi niin ikään sotilaspiirin esikunnan välityksellä.

Samoin meneteltäisiin asevelvollisen tehdessä asevelvollisuuden suorittamisesta vapauttamista tarkoittavan ilmoituksen sotilaspiirin esikunnalle.

9—11 §. Pykälät sisältävät voimaantulo- ja siirtymäsäännökset. Lain 2 §:n 2 momentin mukaan tämän lain mukaista lykkäystä voitaisiin ensimmäistä kertaa myöntää vain alle 25 vuotiaalle hakijalle. Lain 4 §:n 2 momentin mukaan vain 2 §:n mukaista lykkäystä saanut voitaisiin vapauttaa asevelvollisuudesta rauhan aikana. Jotta lain voimaan tullessa jo 25 vuotta täyttäneet asevelvolliset, jotka ovat mahdollisesti saaneet lykkäystä asevelvollisuuden suorittamisesta muulla perusteella eivätkä ole voineet aikaisemmin menetellä tämän lain edellyttämällä tavalla, eivät tarpeettomasti joutuisi rangaistusseuraamusten alaisiksi, voimaantulosäännöksessä olisi heitä koskeva erityissäännös. Siirtymäsäännöksen nojalla lykkäystä voitaisiin pääsäännöstä poiketen myöntää lain voimaantullessa 25 täyttäneelle asevelvolliselle, joka ei ole aloittanut asevelvollisuutensa suorittamista, jos hän esittää selvityksen siitä, että hän on 25 vuotta täyttäessään kuulunut ja edelleen kuuluu laissa tarkoitettuun uskonnolliseen yhdyskuntaan. Vastaavasti hänet voitaisiin vapauttaa asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana, jos hän esittäisi sanotunlaisen selvityksen mainitusta ajankohdasta aina sen vuoden loppuun, jolloin hän täyttää 28 vuotta, ja siitä että hän edelleen kuuluu sanottuun uskonnolliseen yhdyskuntaan ja osallistuu sen toimintaan.

Jos asevelvollinen olisi ennen lain voimaantuloa jo määrätty asevelvollisuuttaan suorittamaan, hänellä olisi oikeus saada asiansa käsiteltäväksi tämän lain nojalla, mikäli hän ei olisi vielä aloittanut sanottua palvelusta.

Asevelvollisten tutkijalautakunnassa tai oikeusministeriössä lain voimaan tullessa vireillä olevat lain soveltamisalan piiriin kuuluvat asiat olisi viran puolesta siirrettävä asianomaisen sotilaspiirin päällikön ratkaistaviksi.

Ennen lain voimaantulopäivää aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa tarkoitettuun siviilipalveluksen välttämiseen syyllistynyt asevelvollinen vapautuisi syytteestä, jos hänelle hakemuksestaan myönnettäisiin lykkäystä tai hänet vapautettaisiin asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana. Jos hänet olisi mainitusta teosta jo tuomittu rangaistukseen, jota lain voimaantullessa ei olisi kokonaan suoritettu, rangaistuksen täytäntöönpano lykkääntyisi tai keskeytyisi, kun hänelle myönnettäisiin tämän lain nojalla lykkäystä. Täytäntöönpanoa ei lykkäyksen aikana aloitettaisi eikä jatkettaisi ja rangaistus raukeaisi kokonaan, jos asevelvollinen vapautettaisiin kokonaan asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana. Jos asevelvollista ei vapautettaisi tämän lain nojalla palvelusvelvollisuudestaan, niin aika, jonka hän on ollut tutkintavankeudessa tai rangaistusta suorittamassa, vähennettäisiin hänen palvelusajastaan, jos hän ryhtyisi asevelvollisuuttaan suorittamaan.

1.2. Laki asevelvollisuuslain 34 §:n muuttamisesta

Asevelvollisuuslain 34 §:ää ehdotetaan täydennettäväksi viittauksella Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa annettavaksi ehdotetun lain säännöksiin.

2. Voimaantulo

Ehdotettu laki Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa sisältää siinä määrin uusia periaatteita ja menettelyjä, että sen hyväksymisen ja voimaantulon välille pitäisi jäädä riittävästi valmistelu- ja koulutusaikaa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että laki tulisi voimaan vuoden kuluttua sen hyväksymisestä. Sama koskisi lakia asevelvollisuuslain 34 §:n muuttamisesta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla, säädetään:

1 §

Asevelvolliselle, joka osoittaa kuuluvansa Jehovan todistajat -nimiseen rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan ja ilmoittaa, että uskonnolliseen vakaumukseen perustuvat vakavat omantunnonsyyt estävät häntä suorittamasta asevelvollisuutta aseellisessa palveluksessa tai missään sitä korvaavassa palveluksessa, voidaan sen estämättä, mitä asevelvollisuuslaissa (452/50) ja aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa (132/69) on säädetty, myöntää lykkäystä ja hänet voidaan vapauttaa asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana siten kuin tässä laissa säädetään.

Jollei siitä, mitä 6 §:ssä säädetään muuta johdu, tätä lakia ei sovelleta asevelvolliseen, joka on aloittanut asevelvollisuutensa suorittamisen aseellisessa palveluksessa tai aseettomassa palveluksessa taikka siviilipalveluksessa.

2 §

Jos asevelvollinen kutsuntaan asevelvollisuuslain 23 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetyssä järjestyksessä tullessaan esittää selvityksen kuulumisestaan Jehovan todistajat -nimiseen rekisteröityyn uskonnolliseen yhdyskuntaan ja antaa 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen, on hänelle hakemuksesta myönnettävä palveluksen suorittamisen lykkäystä. Lykkäystä saadaan myöntää enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan, ei kuitenkaan pitemmälle kuin sen vuoden loppuun, jona hakija täyttää 28 vuotta.

Tässä laissa tarkoitettua lykkäystä on hakemuksesta myönnettävä 1 momentissa tarkoitettua kutsunta-ajankohtaa myöhemminkin edellyttäen, että asianomainen ei ole ennen lykkäyksen hakemista aloittanut asevelvollisuutensa suorittamista ja että hakemus on lykkäystä ensimmäistä kertaa myönnettäessä tehty ennen kuin asianomainen on täyttänyt 25 vuotta.

Jollei tässä laissa tarkoitettua lykkäystä voida myöntää, asianomainen on määrättävä suorittamaan asevelvollisuutensa asevelvollisuuslaissa tai aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa säädetyssä järjestyksessä.

3 §

Tässä laissa tarkoitettua palveluksen suorittamisen lykkäystä myöntää kutsuntojen yhteydessä kutsuntalautakunta ja muutoin sotilaspiirin päällikkö.

4 §

Asevelvollinen, jolle ei enää voida myöntää palveluksen suorittamisen lykkäystä ja joka on ilmoittanut, että 1 §:n 1 momentissa tarkoitetut syyt edelleen estävät häntä suorittamasta aseellista palvelusta ja sitä korvaavaa palvelusta, vapautetaan hakemuksesta asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana.

Vapauttamisen edellytyksenä on, että lykkäys on jatkunut keskeytyksettä sen kalenterivuoden loppuun, jona asianomainen täyttää 28 vuotta ja että hän esittää selvityksen siitä, että hän edelleen kuuluu jäsenenä 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuun uskonnolliseen yhdyskuntaan ja osallistuu sen toimintaan.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu hakemus on tehtävä asianomaisen sotilaspiirin esikunnalle kolmen kuukauden kuluessa sen vuoden alusta lukien, jona asianomainen täyttää 29 vuotta. Vapauttamisesta päättää sotilaspiirin päällikkö.

Jollei 1 momentissa tarkoitettua vapautusta voida myöntää, asianomainen on määrättävä suorittamaan asevelvollisuutensa asevelvollisuuslaissa tai aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa säädetyssä järjestyksessä.

5 §

Jos asevelvollinen, jolle on myönnetty tässä laissa tarkoitettua lykkäystä, haluaa ryhtyä suorittamaan asevelvollisuuttaan asevelvollisuuslaissa tai aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa säädetyssä järjestyksessä, hänen on siitä ilmoitettava kirjallisesti asianomaiselle sotilaspiirin esikunnalle. Sen jälkeen hänet kutsutaan siihen palvelukseen, johon hänet viimeksi mainituissa laeissa säädetyssä järjestyksessä määrätään.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tehneelle asevelvolliselle ei voida enää myöntää lykkäystä tämän lain perusteella.

6 §

Reservin kertausharjoituksiin tai niiden asemesta suoritettavaan palvelukseen kutsuttu asevelvollinen, joka kutsun saatuaan asianomaisen sotilaspiirin esikunnalle kirjallisesti ilmoittaa, että 1 §:ssä tarkoitetut syyt estävät häntä suorittamasta aseellista palvelusta ja sitä korvaavaa palvelusta, ja esittää siitä 2 §:ssä tarkoitetun selvityksen, on vapautettava sanotuista kertausharjoituksista ja niiden asemesta suoritettavasta palveluksesta. Vapauttamisesta päättää sotilaspiirin päällikkö.

7 §

Kutsuntalautakunnan ja sotilaspiirin päällikön tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla kutsunta-asiain keskuslautakuntaan 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta. Valitusasian käsittelystä kutsunta-asiain keskuslautakunnassa on muutoin voimassa, mitä asevelvollisuuslaissa on säädetty.

Asevelvollista, joka on tehnyt 2 tai 4 §:ssä tarkoitetun hakemuksen taikka jonka asia on vireillä valitusasteessa, ei saa määrätä astumaan palvelukseen, ennen kuin asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

8 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

9 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

10 §

Lain 2 §:n 2 momentin säännöksen estämättä tässä laissa tarkoitettua lykkäystä saadaan myöntää lain voimaantullessa 25 vuotta jo täyttäneelle asevelvolliselle, joka ei ole aloittanut asevelvollisuutensa suorittamista, jos hän esittää selvityksen siitä, että hän täyttäessään 25 vuotta on kuulunut ja edelleen kuuluu tässä laissa tarkoitettuun uskonnolliseen yhdyskuntaan. Vastaavasti lain 4 §:n 2 momentin säännöksen estämättä sanotun uskonnollisen yhdyskunnan jäsen, joka lain voimaantullessa on jo täyttänyt 25 vuotta, vapautetaan asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana, jos hän esittää selvityksen siitä, että hän 25 vuotta täyttäessään ja sen jälkeen aina sen vuoden loppuun jona on täyttänyt 28 vuotta on kuulunut ja yhä edelleen kuuluu mainittuun uskonnolliseen yhdyskuntaan ja osallistuu sen toimintaan.

Asevelvollisella, joka ennen tämän lain voimaantuloa on määrätty aseelliseen palvelukseen tai aseettomaan palvelukseen taikka siviilipalve-

lukseen, mutta joka ei lain voimaan tullessa ole vielä aloittanut tuota palvelustaan, on oikeus saada asiansa käsiteltäväksi tämän lain nojalla tekemällä tämän lain mukaisen hakemuksen.

11 §

Asevelvollisten tutkijalautakunnassa tai valituksen perusteella oikeusministeriössä tämän lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat siirretään viran puolesta asianomaisen sotilaspiirin päällikön ratkaistaviksi.

Asevelvollinen, joka ennen tämän lain voimaantulopäivää on syyllistynyt aseettomasta palveluksesta ja siviilipalveluksesta annetussa laissa tarkoitettuun siviilipalveluksen välttämiseen, vapautuu syytteestä, jos hänelle tässä laissa tarkoitetusta hakemuksestaan myönnetään lykkäystä tai hänet vapautetaan asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana.

Jos asevelvollinen on 2 momentissa tarkoitetusta teosta tuomittu rangaistukseen, jota lain voimaan tullessa ei ole suoritettu kokonaan, rangaistuksen täytäntöönpano lykkääntyy tai keskeytyy, kun asevelvolliselle on lain voimaan tultua hakemuksestaan myönnetty tässä laissa tarkoitettua lykkäystä. Rangaistuksen täytäntöönpanon lykkääntyminen ja keskeytyminen jatkuu tässä laissa tarkoitetun lykkäyksen ajan ja rangaistus raukeaa kun asianomainen on tämän lain nojalla vapautettu asevelvollisuuden suorittamisesta rauhan aikana. Jos lykkäystä ei tämän lain nojalla enää voida myöntää eikä asianomaista tämän lain nojalla vapauteta asevelvollisuuden suorittamisesta ja hän ryhtyy asevelvollisuuttaan suorittamaan, on aika, jonka hän on ollut tutkintavankeudessa tai rangaistusta suorittamassa, vähennettävä hänen palvelusajastaan.

2.

Laki

asevelvollisuuslain 34 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 15 päivänä syyskuuta 1950 annetun asevelvollisuuslain 34 §, sellaisena kuin se on muutettuna 21 päivänä helmikuuta 1969 ja 14 päivänä tammikuuta 1972 annetuilla laeilla (133/69 ja 25/72), näin kuuluvaksi:

34 §

Asevelvollisen vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa sekä sellaisten asevelvollisten palvelusvelvollisuudesta, jotka uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen perustuvien vakavien omantunnonsyiden vuoksi on vapautettu aseellisesta palveluksesta rauhan aikana samoin kuin eräistä vakinaisesta palveluksesta kieltäytyneistä asevelvollisista on säädetty erikseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .

Helsingissä 31 päivänä tammikuuta 1985

Tasavallan Presidentin estyneenä ollessa

Pääministeri

KALEVI SORSA

Puolustusministeri *Veikko Pihlajamäki*

Liite

2.

Laki

asevelvollisuuslain 34 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 15 päivänä syyskuuta 1950 annetun asevelvollisuuslain 34 §, sellaisena kuin se on muutettuna 21 päivänä helmikuuta 1969 ja 14 päivänä tammikuuta 1972 annetuilla laeilla (133/69 ja 25/72), näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

34 §

Sellaisten asevelvollisten palvelusvelvollisuudesta, jotka uskonnollisten tai eettiseen vakaumukseen perustuvien vakavien omantunnonsyiden vuoksi on vapautettu aseellisesta palveluksesta rauhan aikana, *on säädetty erikseen.*

Eräistä vakinaisesta palveluksesta kieltäytyneistä asevelvollisista on säädetty erikseen.

Ehdotus

34 §

Asevelvollisen vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa sekä sellaisten asevelvollisten palvelusvelvollisuudesta, jotka uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen perustuvien vakavien omantunnonsyiden vuoksi on vapautettu aseellisesta palveluksesta rauhan aikana samoin kuin eräistä vakinaisesta palveluksesta kieltäytyneistä asevelvollisista on säädetty erikseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 19 .